

Meeskäsitöoliste vestlusring Heimtali laadal 25. septembril 2021

Intervjueerija ja üleskirjutaja:

Madis Rennu – TÜ VKA õppejõud, Studia Vernacula toimetuse liige

Vestlejad:

Priit-Kalev Parts – endine TÜ VKA rahvusliku ehituse erialajuht ja haabjameister

Martin Bristol – käsitööettevõtja ja TÜ VKA kultuuriparandi loovrakenduste õppekava magistrant

Meelis Kihulane – käsitöömeister ja -õpetaja

Vestlusringi eesmärgiks oli avada meeskäsitöö laiemat tausta käimasoleva meeskäsitöö aasta raames.¹

Madis Rennu (MR): Esiteks küsin teilt, miks me üldse tahame, et meie digimaailmas oleks jätkuvalt koht ka käsitööl?

Meelis Kihulane (MK): Priit-Kalevi tutvustatud graafik² toetas mu enda mõtet, mida mõnes seltskonnas olen varemgi rääkinud, et kui mitmesuguseid globaalseid majandusnäitajaid oli neil graafikutel kujutatud madalana, seejärel kõrgena ja lõpuks muutus graafikujoon jälle madalaks, siis käeliste oskustega on läinud vastupidi: ajalooliselt oli see kõrgel tasemel, seejärel on muutunud järjest kehvemaks, kuni nüüd oleme ilmselt sügavale põhja jõudnud. Tuleb loota, et ühel hetkel hakkame mööda seda kujuteldavat graafikut taas üles liikuma. Ma ei mõtle sellega, et hakkame taas kivikirvestega metsa raiuma või ahinguga kala püüdma. Pigem julgen väita, et viimastel aegadel on vähemalt meeskäsitöös totaalne taandareng toimunud. Olukordi, kus ei oleks tervet hulka filtreid käe ja eseme vahel, mida valmistatakse, on niivõrd vähe. Naiskäsitöö puhul on nii, nagu tütarlapsed siin saalis toredasti näitavad, et käelist tegevust hoitakse igal sammul alles. Sellepärast on käsitööd vaja.

Priit-Kalev Parts (PKP): Kui nüüd tuli see sugude teema jutuks, siis käisin üle kümne aasta tagasi ühel Soome kolleegil Seinäjoe Ülikooli

1 Vestlusringi salvestus asub siin: <https://www.uttv.ee/naita?id=31641>.

2 Enne vestlusringi tegi Priit-Kalev Parts lühema slaididega sõnavõtu, kus arutles pikema perspektiivi majandusväljavaadete üle 1972. aasta Rooma Klubi hoiatuste ja globaalse naftakasutuse tipu kontekstis. Slaididel esitatud graafikutel võis leida majandusaktiivsuse, tarbimise, ühiskonna jõukuse, naftakasutuse jne globaalse seisu viimastel kümnenditel. Sõnavõtu salvestus asub siin: <https://www.uttv.ee/naita?id=31640>.

Foto 1. Vestlusringis osalejad (vasakult): Madis Rennu, Martin Bristol, Priit-Kalev Parts, Meelis Kihulane. *Tauno Uiibo foto.*

renoveerimisõppekavalt külas – vaatasin ja imestasin, kui palju naisi seal õppis. Samal ajal meie rahvuslikku ehitusse tuli mõni üksik tütarlaps – no vast kaks või kolm oli ära eksinud.

Ave Matsin publiku hulgast: Nüüdseks on neid järjest rohkem.

PKP: Eks me oleme oma energiatarbimiselt ja n-ö arengult jõudnud nüüd ka rohkem Läände. Soomes oli tookord vastupidi, et kogu kursuse peale oli võib-olla kaks poissi. Ja siis ma küsisin kolleegilt, et kas tüdrukutel ja poistel on erinevus. Seepeale ta vastas, et kui 20 aastat tagasi õpetama hakkas – praegusest ajast järelikult 30 aastat tagasi – siis oli tõesti vahe olemas olnud, st tüdrukutel puudusid igasugused baasoskused. Kuid siis, kui ma teda külastasin, polevat enam kellelgi olnud mingeid baasoskusi ja seega erinevus poiste ja tüdrukute vahel puudus.

Mis mind mees- ja naiskäsitöö oskuste koha pealt veel puudutab, on see, et meil on kangesti ideologiseeritud ja politiseeritud see asi – see oleks nagu midagi tagurlikku, et koolis on tehnoloogiaõpetus ja käsitöö eraldi hoitud – noh, energiatarbimise küllases olukorras võib sellega täitsa nõustuda. Samas tahan öelda, et mees- ja naiskäsitööks jagunemine ei ole mingisugune patriarhaadi vandenõu, või on seda õige vähesel määral, vaid see on energia kättesaadavuse küsimus. Sellesama Soome kolleegiga rääkisime kirve kasutamise puutöös. Kirvega töötades on jõudu vaja, ja kui sa teed kirve järjest väiksemaks, ei saa sa lõpuks tööd ka teha. Seda näeme isegi tänapäeval, et

väiksemates talumajapidamistes toimub spetsialiseerumine kahe soo töödeks – ikka on nii, et naine läheb maja poole ja mees läheb metsa ja põllu poole. See on lihtsalt nii, et kui sul ei ole energiat ja aega ülearu võtta, siis valid oma pere või ka kogukonna mõttes energeetiliselt optimaalse toimimise. Praegusel ajal aga, kus meil on energiat küllaga, saame endale soolist võrdõiguslikkust lubada, kuna me saame kõik rahas ja energias kinni maksta. Tõenäoliselt mõnekümne aasta pärast hakkame ilmselt jälle ära kasutama neid eeliseid, mis on füüsiliselt mehel ja mis on füüsiliselt naisel.

Martin Bristol (MB): Minu vastus on hästi lihtne – käsitööoskusest kõnelemine sugudevahelises kontekstis on väga vale ja eksitav, sest käsitsi töö oskus on midagi sellist, millest inimesed kipuvad rääkima niivõrd erinevalt, et juba üksteisest arusaamise mõttes läheb asi segaseks. Aga kui me räägime käelisest oskusest laiemalt – eriti praegusel digitaalsel ja kiirel ajal –, on see kõik otseselt seotud ajutegevuse ja enesekontrolliga: kas ma töötan ühe käega või kahe käega, kas ma töötan ühe ajupoolkeraga või kahega. Ma pean seda ülioluliseks! Ja sellestki on mitmel pool juttu olnud, et see, kes on käeliselt midagi mingis teatavas vilumusastmes teinud, on jõudnud ülevasse *flow*-seisundisse, mida kogevad ka muusikud ja interpreetid mistahes valdkonnast; see tähendab, et tõsiselt pingutades-keskendudes kaob ajataju ja kogu muu maailm ununeb. Ehk siis käelise tegevuse kaudu kujunevad lapsel ja inimesel läbi kogu elu nii mõtlemisvõime kui ka loovuse juured. Aga kui võimalust käeliseks tegevuseks ei ole ja selle asemel jääb järele ainult reageerimine mingitele välistele signaalidele, siis loovus sureb lihtsalt ära. Ma leian, et käelise oskuse laiem omandamine – kahe käega töötamise ja kahel jalal seismise oskus võiks paikneda kooliprogrammis aju arendamise olulise osana.

MR: Arutlegem veidi selle üle, kuidas sobib *käsitöö* kui termin olukorras, kus naised võtavad sageli meeste kõrval koha sisse ja on oma oskuste poolest vägagi edukad. Kas selle termini osas oleks vaja täpsustusi? Kas üldse loobuda sellisest meeskäsitöö–naiskäsitöö eristamisest? Jätta nii nagu on? Või kohendada midagi?

MB: See oleneb sellest, kas me tahame teooriaid täpsustada ja intellektuaalselt kenasti aega veeta või sisuliselt arutleda. Terminiga *käsitöö* on nii palju tüli ja seda tõlkida on keeruline. Võiks rääkida hoopis „käelisest oskusest“, sellest on palju lihtsam aru saada.

PKP: Jah, aga sellega on nii ja naa. Kunagi üks keeleteadlane ütles, et need sõnad, mida ühiskonnas kogu aeg ümber tehakse, on sellises poliitilises tormis ja tuules täpselt samamoodi nagu seegi, et hariduses on kogu aeg iga-sugused atesteerimised ja evalveerimised ja kogu aeg tuleb igasuguseid uusi sõnu. See tähendabki, et ühiskonnas on segadus, ei olda rahul, jne. On ju

Foto 2. Vestlusringi kuulajaskond Heimtalis.
Olev Kengi foto.

Foto 3. Käsitöö meeste aasta reklaamtrükk.
Olev Kengi foto.

ka sõna *pärandtehnoloogia* tulnud samas laines nagu need atesteerimised ja evalveerimised. Mingi vahe ju on tõesti, aga suuresti on see eufemistlik, soov kellelegi meeldida – näiteks noortele käsitöö ju ei meeldi, kuna see on selline nõme ja vanaaegne nähtus, aga vaat tehnoloogia, see on progressiivne! Ja siis võtame sellise sõna – ilmselt ei saa sellest protsessist päris mööda minna, aga minul on küll natuke ebamugav tunne – *madaltehnoloogia*, mis vastandub kõrgtehnoloogilisele või *high-tech*-ile. Aga see kõlab madalalt. Ühe Tartu keskkonnakambaga kohtusin sel suvel, kellel on veel täiesti oma arusaamad ei teadnud, et on olemas sõna *pärandtehnoloogia*, nemad olid leiutanud sõna *lihttehnoloogia* ehk teisisõnu on see sarnaselt energeetilise kollapsi eelse ajaga tehnoloogia, kus energiapanus ei ole suur. Ja see nimetus, *lihttehnoloogia*, ei ole minu jaoks alandav ega madal.

MB: Jõuame vana küsimuseni sellest, kus lõpeb käsitöö ja kus algab tööriistadega töö ehk tööstuslik toomine. Lisaks veel küsimus, mis vahe on kudumisrobotil, poolautomaatsel käsikudumismasinal ja renessansist pärit käsikudumismasinal.³ Kas käsitöö algab sealt, kus kootakse näppudega või? Kuhu me tõmbame piiri, kus ühel pool on *low-tech* ja teisel pool *high-tech*? Mulle näiteks on kogu aeg Milwaukee akutrell meeldinud tunduvalt rohkem

3 Ilmselt on siin mõeldud täisautomaatset tööstuslikku silmuskudumismasinat, mida juhivad arvutid, lihtsamat manuaalse juhtimisega masinat ja seejärel algset ajaloolist puidust kudumisraami, mille leiutas William Lee 1589. aastal Inglismaal (allikas: Wikipedia). – Toimetuse märkus.

kui see vanemat sorti juhtmega Black & Decker, mille käsitemisega ma saan küll hakkama – või teen siis naaskliga või kui vaja, siis mõtlen puu sisse augu – aga hea tööriista kasutamine on ju elementaarne! Ses suhtes Milwaukee akutrell oma liitiumakude süsteemiga on ikkagi *high-tech*.

Minu arust võiksime käsitööst rääkides piiri tõmmata selle koha peale, kus me oskame enda ideid teoks teha oma kätega. Leiame oma peast originaalse mõtte, püüame ja suudamegi selle ära teha ning lõpus saada sellest edukogemuse. Mitte oodata, et väljast tuleb mingi valmispakett, teha juhendi järgi ja nii saada oodatud tulemus kätte. Kui käsitöö tegemine välistab masinad, siis siit edasi saame küsida: kas käsitöö tähendab järelkult mingisugust oskust? Oijah, see on sama mis arutleda kunsti–disaini–käsitöö üle ja nii me vaidleme järgmised 24 tundi...

PKP: Jah, vaevalt et me kokkuleppele saame, aga isegi kosmoselaevas minnakse vahel manuaalsele juhtimisele üle.

MB: Räägime parem traditsioonilistest oskustest ja nende tänapäevasest arendamisest. Kas me tunnetame oma juuri, kui võtame Milwaukee akutrelli kätte?

PKP: No kindlasti tuleb kogu aeg uut tehnikat ja infot peale, aga on veel kasvõi see kogu keha ja meeltega töötamise aspekt, mille Ansper tõi oma jutus välja.⁴ Bioloogilise ja kultuuriajaloo mõttes või ka evolutsiooni mõttes on see allakäik, et kasutame nüüdisajal oma keha ja meeli palju vähem.

MB: Kus on tööriist, mille käsitemisel sa üldse ei kasuta enam oma meeli? Mis on nii *high-tech*, kui üldse veel olla saab?

PKP (muheledes): No arvutis on ju lõhnameelega üsna vähe tegemist.

MB: Nojah, sellega olen ma nõus, et sealt, kust algab arvutitöö, seal lõpeb käsitöö.

(Kõik naeravad.)

MK: Äkki peab selle siis meeolelukaks tegevuseks nimetama?

MR: Ma vaatan, et siin ongi paras moment teemavahetuseks, sest igasugu meeletuste tegemiseks seab oma piirid nii perekond kui ka rahaline seis. Järgmine küsimus on, kui võrd on võimalik end käsitöö kui tegevusega ära elatada? Mida võiks teha, et olukord paraneks?

MB: Lapsepõlvest alates tuleks käelisi oskusi süsteemselt omandada!

PKP: Sõltub jälle sellest, kuidas me praegu kogu selles ülikeerulises olukorras käsitööd defineerime. Olukorras, kus meil peab kogu aeg olema igasugu tehnoloogilisi, ideoloogilisi jms vidinaid küljes. Varasemal ajal, kui olin veel TÜ VKAs programmijuht ja õppejõud, siis ma elatasin end sellega. Aga

4 Andres Ansperi ettekanne Heimtali seminaril: <https://www.uttv.ee/naita?id=31636>.

sellises otsekoheses või ausas mõttes, mnjah, ega mina ka vist ei oskaks, või isegi ei viitsiks ennast ainult sellest elatada. Praegu tegelen põhiliselt oma talus toimetamisega ja mõningate kõrvaltegevustega nagu üürikorterite pidamine – kogu aeg kulub ikka ära, aga käsitöiseid oskusi läheb ka igal sammul vaja... Mul on mõned sellised keerulisemad, ostapbenderlikumad asjad veel, nagu kasvõi „haabjas UNESCOsse!“. Tõenäoliselt ühe või kaks tellimust saan ma tänu sellele tegevusele.

MK: Ma arvan hästi positiivselt, et ei saa ennast käsitööst ära elatada. Aga eelmine vastus tekitab tunge ennast ära elatada. Kui ma vastaks, et saab küll elatada, siis tekib küsimus, mismoodi. Jah, ma ei oska sellele vastata, ja nii ma vastangi lihtsalt, et ei saa sellest ära elada. Kas jooksmisega saab ennast ära elatada? Saab ju, nii ja naa. Saades käsitöö-olümpial olümpiavõitjaks, oleks võimalik end ära elatada küll.

PKP: No selles mõttes on käsitöölise kohta arvatud, et nad – ja ma olen ka üliõpilaste puhul näinud sellist mõttetut romantiseerimist – on aegade algusest toimetanud nii, et suutsid end ära elatada. Tegelikult on läbi aegade ses majanduslikus ökosüsteemis mistahes lihtsa lusika tegemine või puude lõhkumine kujunenud nii, et sa pidid oskama kellelegi kasulik olla. Kõigepealt soodsalt või soodsalt hetkel materjali hankida ja siis näiteks kellelegi meeldida selle lusikaga.

MK: Nojah, „käeline tegevus“ (mis on tõesti parem sõna) ei peaks üldse olema kohustuslik, kasvõi selles mõttes, et ta oleks sissetulek, vaid see võiks olla elustiil ja mõtteviis.

MB: Mina vastan Madise küsimusele jaatavalt, sest see on alati olnud minu elu ja – võimalik, et olen must lammas – ütlen, et saab küll. Hakkama saamiseks on kaks varianti – sul tuleb kas rohkem sisse või sul läheb vähem välja. Kui sa oma majapidamise ehitad töökoja ümber nii, nagu meil abikaasaga on, siis on kulud madalamad ja saad hoopis vähemaga hakkama. Ja see on eluvalikute küsimus. Ma olen tõenäoliselt keskmisest eestlasest vähem reisinud, sest mul pole selleks aega olnud. Samuti olen ma täna siin üks paras zombi, sest magistriõpingutega oli meil eile 10–11 tundi õppetööd, seejärel oli öösel vaja ette valmistada selleks, et meile hommikul enne kella kümnet saabuv Looduse Omnibuss Esnas vastu võtta ja kell kümme hakkas Lilianil kuldtikandi koolitus, milleks oli vaja saal ringi tõsta. Vahepeal oli lisaks iga-suguseid muid asju veel, mis puudutab kõiki meie poode, kaupade tegemist, inimesi ja suhtlust. Seega pigem ma ütleksin nii, et käsitööga on võimalik ära elatada jah. Mulle meeldis see mõte, mis sa, Meelis, nüüd välja tõid ja mida minugi elu on viimase 20–30 aastaga õpetanud, et kui oskuse omandamine ja selle nimel tegutsemine on tööelu alguses täielikult lahus teenimisest, siis kuskilt maalt tekib meisterlikkus ja leib tulebki lauale. Küsimus on, kuidas

seda targalt hoida ja väärindada. Kui sa põhimõtteliselt oledki oma valdkonna tipp, siis saad sa rahulikult õpetada, on tellimusi ja küsitakse koolitusi. Me elame ajastul, kus tarbeesemete tootjalt ei osteta märssi või lusikat mitte selle pärast, et muidu pole asju kuhugi panna või peab käega sööma. Me oleme nihkunud sellisesse aega, et need traditsioonilised märgilised asjad on juba ka esteetiliselt sedavõrd erilised: tootest on saanud teenus või elamus ning sellel mänguskaalal leida endale leib lauale nõuab nutikust ja roppu tööd, aga see on võimalik. Ja seda ma ütlesin ka Viljandi kultuuriakadeemias üliõpilastele, kui sattusin ettevõtlusõppes neid praktikuna konsulteerima, et neile korratakse, kuidas maailm ei vaja neid, nad peavad mingi kõrvaltee leidma ja võitlema! Ei-ei, ma parandasin: maailm ei vaja nende hala, vaid loovaid lahendusi, mis ei saa tekkida inimesel, kel ei ole kaht jalga maas ja kaht kätt küljes. Seega käeliste oskuste arendamine, et isiklikult areneda ja muutuda isiksuseks, on oluline, sest siis tuleb ka leib lauale. Ning mis on ka ühiskondlikus mõttes oluline – nii säilivad oskused.

MR: Mis on see, mis võiks ohustada meeste käelist tegevust?

MB: Eksitavad eurotoetused! Ma arutasin rohkem kui kümme aastat tagasi seda teemat Ave Matsiniga ja tõstsin lärmi, kuna minu arvates on eurotoetused kõlvatu konkurentsi tekkimise eelduseks. Need seavad surve alla professionaalsed tegutsejad, kes ei jaksa end tähtaegade ja tingimustega kurssi viia, ja nii tekivad nende kõrvale doteeritud soss-sepad. Täna me oleme kõik sellega kohanenud ja nüüd hakkavad nad õnneks vaikselt ära kaduma. Ma arvan, et eurotoetuste kadumisega on nii nagu kõikide kriisidega, nii nagu masu-ajal kui ka selle COVID-i kriisi ajal, et need meistrid, kes on oma valdkonna tippmeistrid, ei ole ametit vahetanud ega nälga jäänud. Neil on muidugi mõista olnud raske ja öötunnidki on teinekord kippunud kokku kuivama.

Mis mind veel puudutab ja on huvitavat maailmas, on see, kuidas kütuse- ja transpordikvootide jms-ga seoses tuuakse eksklusiivsemate asjade tootmist riburada pidi Euroopasse tagasi. Ma olen mitmelt poolt kuulnud, kuidas Euroopa tipp-brändidele, kellel on praegu tootmised Aasias, otsitakse võimalusi seda Eestis teha. Ja see, kes seda tegevust siin Eestis koordineeriks, peaks olema oma valdkonna tipptegija. Nii et ses suhtes on muutlikud ajad meisterlike inimeste jaoks võimalusterohked.

PKP: Jah, on kuulda, et Viljandi Voodivabrik tõmbub samuti Eesti poole tagasi. Ja mullegi tundub, et eurotoetuste kadumine on pigem tore, kuna nii saame sellest liigest korrumppeerivast rikkusest lahti. Aga ohustab meid kõiki see, mis meid ikka ohustab – nutisõltuvus. Kui sa elad arvutis virtuaalmaailmas, siis sa ei ela pärismaailmas. Aga eks see maailm ongi ju keeruline ja

sellise otsekohese süsteemiga, mida te kirjeldasite, ei elatagi ennast ära. Ei ole ju ka enam neid UKU-laadseid süsteeme, mida meeskäsitöös ei ole küll ka peaaegu kunagi olnud – kus tulebki sul see inimene UKU kontorist, toobviib materjali, kavandid jne. Selline sotsiaalse abituse käsitöö praegu küll ei toimiks, aga kui energiat jääb maailmas järjest vähemaks, siis ehk mingi hetk toimib. Tõenäoliselt saavad need muutused olema niivõrd kiired, et mingisugused sotsiaalset abitust kultiveerivad vihmavarjuorganisatsioonid ei jõua mudeleid välja töötada. Ja hoiakus on samuti probleem – mina näen küll väga palju tegelasi, kes lõpetavad oma tegevuse. Näiteks mind ajavad hoburautamisega tegelevad sepad närvi, sest nad virisevad, et raha ei taha keegi maksta! Aga nad ei jõua kunagi mu hobust rautama ka. Kuidas ma saan talle siis maksta, kui ta isegi ei tule kohale? Selline meeskäsitöölise kehv ärikultuur on samuti oluline takistus elatamisel. Ei tunta kella ega kalendrit ja siis ei saagi raha tulla.

MK: Vastates su küsimusele otse: ohustajaks on mees ise. Soov tööd lihtsustada, arendada, areneda on nii suur, et saetaksegi käelise oskuse mõttes sedasama oksa, millel ise istutakse.

MR: Mida Viljandi kultuuriakadeemia saaks teha olukorra parandamiseks ja mida omakorda meeskäsitöölised saaks teha, et Viljandi kultuuriakadeemiat meie töös aidata?

MB: Viljandi kultuuriakadeemias ja Tartu Ülikoolis, rahvusülikoolis oleme me kõik toredad harrastusfilosoofid ja saame üksteisele õlale patsutada, aga tegelikult on kuskil väljas selline riiklik paradigma, mis liigub omasoodu. Ja teisalt me vaatame, et lõpp on lähedal, joonistame graafiku ja valmistume kivikirvesteks. Tegelikult, rahvusülikoolina võiks sekkumine olulistesse strateegilistesse protsessidesse ja teemadesse olla aktiivsem, aga olles vahepeal olnud viis aastat ülikooli teenistuses, pean kahjuks ütleva, et seal ei ole sellist jõudu, mis aitaks ülikoolil olla teaduse ja innovatsiooni eestvedaja. Ja kui juba ülikool ei jaksa seda olla, miks siis akadeemia (kui selle üks osa) peaks sedasama asja vedada suutma?

PKP: Mulle meenub sellest ajast, kui ma ise siin õppejõud ja programmijuht olin, et oli üks ettevõtjate uuring ja seal küsiti sama, et „kuidas saaks ülikool teid aidata?“ Üks teravmeelne vastus oli: teate, selle eriala me suudame ise ka ära õpetada, aga vaat kella tundma, seda me küll ei suuda õpetada!

MK: Kõrvaltvaatajana ma arvan, et ei pea töötavat asja (s.o akadeemiat) muutma. Minu arust sellest, mida peaks õpetama, on sinne seltskond hästi aru saanud. Ei olegi muud vaja kui hoida seda, mis olemas on. Küll siis sinna tilgub juurde see, mis vaja või läheb ära see, mis liigne. Mõtteviis on oluline.

PKP: Mulle samuti tundub neid Rooma klubi graafikuid vaadates, et ühelegi institutsioonile ei maksa tänapäeval panna liiga palju strateegilisi

lootusi. Praegusel energia ülekülluse ajal me koolitame nagunii liiga palju – põhimõtteliselt kõik see materjal, mis keskkoolist tuleb, võetakse vastu. See paraku asetab väga raskesse olukorda kõik ülikoolid, sest neil ei jää midagi muud üle. Aga ega see ei kesta kuigi kaua. (Muheleb.)

MR: Ongi jäänud viimane tiir – toolide vahele kukkunud küsimused ja avamata jäänud teemad.

MB: Ma olen mõelnud lahenduse peale, mis võiks aidata kohalikku väike-tootmist. Kuigi mul alguses oli tunne, et see on ainuvõimalik vaid puidu valdkonnas, siis Eestis ringi vaadates on üks teine materjal veel: vill, mis samuti on kohalik materjal, aga vedeleb jõude. Puit vedeleb ja vill vedeleb. Me ei kasuta neid, sest see ei ole kuluefektiivne ning siin puudub ka hea tehniline lahendus. Teisest küljest me teame, et raha teenitakse just lõppkliendi lähedal. Seega raha teke sõltub sellest, kui lähedale sa jõuad toote lõpptarbijale, toote kvaliteet omakorda sõltub sellest, kui lähedale sa saad toorme valikule. Et saada erakordset puueset, pead sa teadma, kust metsast ja mismoodi ta tuli, kuidas ta kasvas ja mis temaga tehti – kõik need on olulised aspektid. Meie tegime katseid ka alpakaalõngaga ning välja koorus sama: näitamaks, et Eestis on võimalik robotitega kududa siin kedratud alpakaalõnga, oli oluline võti see, et teadsime täpselt, millistelt loomadelt see tuli, mida nad söönud olid, kuidas vill lõigati, kuidas seda pesta tuli, jne. Minu tunde kohaselt võiks olla lahenduseks sellised lokaalsed tootmisüksused – nimetaksin neid täistootmisahelateks, mis tõstavad kvaliteeti läbi selle, et võimalikult kuluefektiivselt lähtutakse toorme tekkimisest ja produkt müüakse otse lõpptarbijale. Ja selleks on erakordne situatsioon tekkimas tänu siseturismi fenomenile. Pood ei pea asuma enam Viru tänaval, vaid see võib olla suvalises metsas, kui lugu kannab ja tase on tipus! Et kui kellelgi on kuskil üks metsatukk ja inimesed, kes viitsivad seal midagi teha, siis minu arvates oskaksime me ühest hektarist metsast ilma puid langetamata rohkem välja võtta, kui seal lageraiega välja võetakse. Täistootmisahela loogika tähendabki, et mets ei ole ainult ehituspuit ja vill ei ole ainult tülikas kõrvalprodukt, vaid et need on kõik väga nüüdisaegsed tootmisüksused, mis kõik eeldavad pärandtehnoloogilist toorme ja regiooni eripärade tundmist, kellatundmist ja natuke ka pihtahakkamist.

MR: Suur tänu! Palun nüüd publiku lisaküsimusi.

Hääl publikust: Mulle tundub, et Eestis on hariduse teema hästi püha, rahvas püüdleb hariduse poole ilma lisaküsimusi esitamata ja lapsed on väga tublid ja eks see hariduse saamine võtab ka hea tüki meie eluajast ja energiast ära. Kas on ehk mõningaid mõtteid, kuidas puutöö siin aidata võiks, ehk oleks sel taustal kolmest klassist küll?

Foto 4. Puulusikavoolijate võistlustööde väljapanek Heimtali laadal. Olev Kengi foto.

MB (naerdes): Jah, ma pidin just ütlema, et kolmest-neljast klassist oleks küll. Ülejäänud on meistrikoolid!

MK: Poiste käelise tegevuse juures mina näen, et põhiprobleem on hoopis selles, milline tühimik tekib peale üheksandat klassi – siis läheb ju veel kuus-seitse aastat, enne kui noorel inimesel iseloomuomadused, tahtmine ja muu välja kujuneb ning selgub, mis temast saama hakkab. See on aeg, kus „plastiliin“ on veel voolitav, aga ega ta ennast ise ju ei vooli ja keegi teine sellega ka ei tegele. Sellal on tegu isiksuse kujunemisega, ja nagu ka spordist teame paralleeli, et kui sel ajal talenti ära ei kasuta, siis hiljem ei saa temast enam kui pühapäevasportlane.

PKP: Kuna meil on siin parasjagu laat käimas, siis ma vastan kaubanduslikult: seal esikus on müügil minu tõlgitud raamat – Pentti Linkola „Teisitimõtteleja märkmed“, milles on üks lugu nimega „Õppus ajab upakile“. Seal on vastus sinu küsimusele hariduse tarvilikkuse, kasulikkuse või kahjulikkuse kohta. Oktoobri lõpus ilmub minu tõlkes lisa samalt autorilt – „Ellujäämise küsimus“, milles on Kaupo Vipi ja minu eessõnad.

Madis Rennu: Peab ütlema, et see oli nüüd küll üks meeleolukas lõpetus meie aruteluringile.

The current state of artisanal woodwork in Estonia: a roundtable

Abstract

Why do we expect handicraft to occupy any place at all in our brave digital world? This was the first question asked at the woodcraftsmen's roundtable held at the Heimtali Fair in Viljandi county on the 25th September, 2021. The purpose of the discussion was to investigate the wider background to men's handicraft in the framework of the current year dedicated to male artisanship. Three artisan woodworkers joined the roundtable initiated by University of Tartu Viljandi Culture Academy in order to gain an overview of the field and to supply important background aspects. The participants were: Martin Bristol, Priit-Kalev Parts, and Meelis Kihulane. Martin Bristol has been active in starting the Puupank initiative which deals with the procurement of rare and specific wood material. He is also a founder of several platform-craft shops that have been functioning successfully in the old town of Tallinn. Priit-Kalev Parts was the initiator of the native construction study programme at the University of Tartu Viljandi Culture Academy and is also known as a maker of dugout canoes. Meelis Kihulane is renowned for reviving native woodwork and he is an experimental instructor of artisanry. The questions were posed by a long-term associate to the University of Tartu Viljandi Culture Academy in the field of traditional technologies, Madis Rennu.

The discussion focused on the local entrepreneurial environment and the influence of wider economic space with its crises and limits to growth such as peak oil, green transition and EU structural funds, the gender of artisans, and computer addiction. Additionally, they discussed such evergreen topics as clock reading skills and the objectives of a national university. The wish was expressed to move towards a wider recognition of manual skills as indispensable part of personal development, as was the desire to add more substance to attempts to improve the image of low-tech skills. The acquisition of manual skills, including working with both hands and standing on two feet, should be a recognised part of mental development at school ages of between 15 and 25 years.

The participants unanimously agreed that manual skills, as opposed to economic activity, consumerism, wealth, peak oil etc. have gradually declined over recent decades, and that we have probably now reached the bottom of the curve. Hopefully after the decline of the economic peak, the importance given to the possession of manual skills will start to rise again.

Terminology is also a problem. The word 'handicraft' may sound old-fashioned or even obsolete; it is often loaded with political or ideological ballast. Answers to the question whether it is possible to earn a livelihood with handicraft were diverse: a convinced 'no', a hyperbolically conditional 'yes' (if one could win the olympics of handicraft), and a convinced 'yes', albeit one which admitted that handicraft is part of lifestyle.

The participants were rather sceptical as to the long-term positive impact of EU structural funds on handicraft, but the current situation, which is characterised by an increase of raw material and energy prices, seems hopeful because there are signs that top brands are interested in bringing their production back to Europe from China and so are seeking contacts, something which may lead to new opportunities for manually skilled artisans here.

Martin Bristol summarised matters as follows:

"A shop does not have to be in Viru Street. It can be in the forest, if the narrative is powerful enough – and of course it has to be top-level. If there is a grove and people who are dedicated – I really mean that we would be able to produce more out of one hectare of forest without cutting it than is produced with the help of clear cut. And if we add full production-chain logic, in the sense that forest is not only wood for building, and fleece is not only a dull by-product, we could develop quite a contemporary form of production. But all this presupposes knowledge of the specificities of native raw materials and regions, clock reading, and a bit of entrepreneurship as well."